

ΜΙΛΤΙΑΔΗ
ΑΘΑΝ.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

"Ανδρωποι
ἀπὸ τῆ
Βόρειο "Ηπειρο

Διηγήματα

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1945

30/3

ΕΙΕ Α
ΚΝΕ
3Ε ο-κ

ΑΠΟΔΕΛΤΗΚΑ

ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΑΘΑΝ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
ΚΟΝΙΤΣΑΣ	
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	55917
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	9/9/2014
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.	

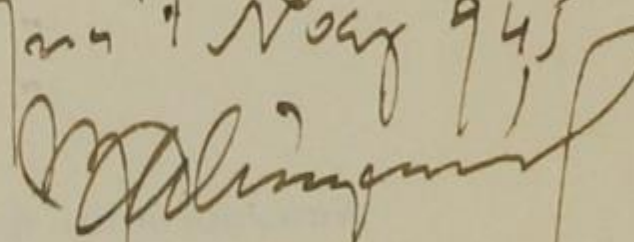
ΑΝΘΡΩΠΟΙ

ΑΠΟ ΤΗ

ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

(Διηγήματα)

Δόνν Γραμμάτι επί βιβλίου επί
 διαλέξεως γαλ. Φαίνε λυγα.
 Δωρο, δύο μετρητά ενλίγα
 64. Δεδοται 1 Νοεμ 945

* ΣΥΛΛΟΓΗ *
 ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
 ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
 ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Θεσσαλονίκη
 1945

*Απαγορεύεται η ανατύπωση και διασκευή.

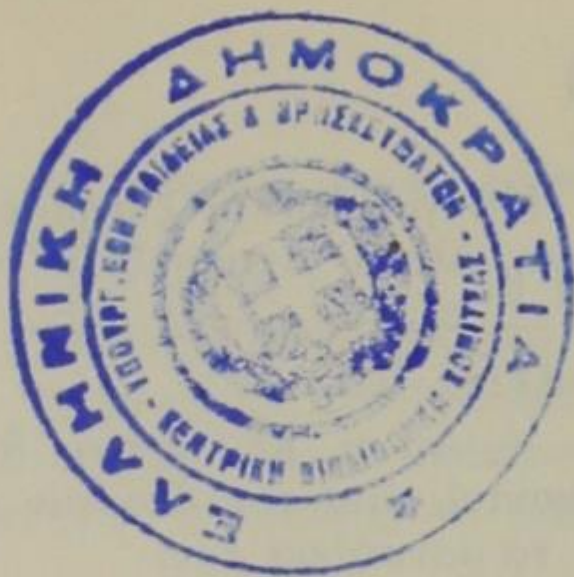
χωρίς την άδεια του συγγραφέα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ
ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ
ΠΟΥ ΜΕ ΛΟΓΟ Ἡ ΕΡΓΑ
ΑΓΩΝΙΣΤΗΚΑΝ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΖΟΝΤΑΙ
ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΤΗΣ,
ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΤΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ.—*Αν καὶ παρὰ πολὺ λίγες λέξεις θ' ἀπαντη-
θοῦν στὸν τόμον τοῦτον, ποὺ θὰ εἶναι ἐντελῶς ἄγνω-
στες, ὅμως δὲ θὰ δώσωμε οὔτε αὐτῶν τὴν ἐξήγησιν μὲ
παραπομπές, γιὰ ν' ἀποφύγωμε τὴ διάσπαση τῆς
προσοχῆς τοῦ ἀναγνώστη.

Τὴ σημασίαν τους θὰ μπορέσει νὰ βεῖ κανένας στὸ
σύντομο λεξιλόγιον ποὺ θὰ πρυρατεθεῖ στὸ τέλος τοῦ
βιβλίου καὶ ποὺ θὰ περιλάβει καὶ μερικὰς ἄλλας λιγώ-
τερο ἄγνωστες.

ΑΝΤΩΝΗ ΤΡΙΒΕΛΗΣ

Στή μνήμη τοῦ γιατροῦ ΓΡΗΓΟΡΗ Κ. ΚΙΤΣΑΤΗ
τοῦ ἀγνότατου Πατριώτη καὶ πραγματικῶς
ἀλτροῦιστῆ.

Ὅλο - ὄλο ὡς τὴ Βοστίνα, τοὺς Ἅγιους Σαράντα
τὴν Πρεμετὴ, καὶ τὴν Αὐλῶνα εἶχε πάει ὁ Ἀντώνη Τρι-
βέλης μὰ ἤξερε πολὺ περισσότερ' ἀπὸ πολλοὺς πού εἶχαν
ταξιδέψει ἀκόμα καὶ στὴν Ἀμερική, ἢ εἶχαν μάθει γράμ-
ματα.

Γιὰ τοὺς πρώτους, ὁ Ἀντώνης ἔλεγε : «ταξιδεύτηκαν
μὰ δὲν εἶδαν τὸν κόσμο, αὐτουνοὺς τοὺς εἶδε ὁ κόσμος».
Γιὰ τοὺς δεύτερους, «ἔμαθαν γράμματα μὰ δὲ φτάνει - τὸ
ἔρρο! - μονάχα αὐτό· χρειάζεται νάχει κι' ἐδῶ», κι' ἔχτυ-
ποῦσε μὲ τὸ μεσιανὸ δάχτυλο τὸ κούτελό του.

Αὐτὸς ἤξερε νὰ διδαχτεῖ ἀπὸ τὴν παρατήρηση καὶ ἀ-
πὸ τὰ παθήματα τῶν ἀλλουνῶν.

Τὰ λιγοστὰ γράμματα πού εἶχε μάθει τὸν καιρὸ πού
«ἔγραφαν στὸν ἄμμο» αὐτὸς τὰ καλλιέργησε, γιατί ἐδιάβα-
ζε ὅ,τι βιβλίο κι' ἂν τοῦ ἔπεφτε στὸ χέρι, ἀκόμα κι' ἂν ἦ-
ταν ἀπ' ἐκεῖνα πού εἶχαν τὰ παιδιά στὸ σχολεῖο, κι' ὅ,τι
ἐφημερίδα, κι' ἂς ἦταν καὶ περ' σινὴ ἀκόμα, γιατί πάντα
κάτι θάβρισκ' ἐκεῖ μέσα πού νὰ ὠφεληθεῖ· γιὰ νὰ ζημιώ-
σει δὲν ἦταν φόβος.

Μὰ γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα εἶχε ὁ Ἀντώνης δική του γνώμη, ὅλα τ' ἀντίκρουζε μὲ τὸ δικόν του τρόπο.

— Τὸν κόσμο τὸ γλέπω μὲ τὰ δικά μου μάτια, συνείθιζε νὰ λέει.

— Ἀμ τί, μὲ τὰ ξένα θὰ τὸν γλέπει; ἀναρωτιόντανε οἱ κουτοί, ἅμα τὸν ἄκουγαν κι' αὐτὸς χαμογελοῦσε κάτω ἀπὸ τὰ μουστάκια του.

Π α ρ α τ ῆ ρ ῆ σ η · αὐτὸς ἦταν ὁ κανόνας τῆς ζωῆς του. Τίποτα δὲν ἄφηνε νὰ τοῦ ξεφύγει χωρὶς νὰ τὸ ἐξετάσει, χωρὶς νὰ θελήσει νὰ μάθει τὸ γι α τ ῖ καὶ γι α π ο ι ὅ , χωρὶς νὰ σκεφτεῖ τὸ ἂ ν καὶ τὸ π ῶ ς θὰ μποροῦσε νὰ γίνεи καλλίτερα.

Τὸ μυαλό του βρισκόνταν σὲ παντοτεινὴ κίνηση. Ὅλο ἐδούλευε. Καὶ τὸ πιὸ ἀσήμαντο πρᾶγμα θὰ τὸ ἐπρόσεχε, γιὰτι κι' ἀπ' αὐτὸ κάτι θὰ μπορούσε, νὰ τοῦ δοθεῖ ἀφορμὴ νὰ μάθει, κάτι στραβὸ νὰ διορθώσει.

Ἐρχόνταν, νὰ ποῦμε, στὸ σπίτι σου κι' ἔβλεπε ὅτι τὸ τζάκι καπνίζει. Θὰ σούλεγε μὲ ποιὸν τρόπο κάποιος ξακουστὸς μάστορας, πού τὸν εἶχε γνωρίσει στὴν Αὐλῶνα, τόφιαχνε τὰ τζάκια ἔτσι πού νὰ μὴ γυρίζουν μέσα τὸν καπνὸ ὅ,τι ἀγέρας κι' ἂν ἐφύσαγε· ἢ ἔβλεπε ὅτι τὸ μούλαρι σου ἐκούτσαινε, ἢ ὅτι δὲν τάχεις καλὰ βαλμένα τὰ μελίτσια, ἢ ὅτι δὲν καρπᾶει ἢ δαμασκηλιά· θὰ σοῦ ξηγοῦσε τὸ λόγο καὶ θᾶχε πάντα μιὰ ὀρμήνια, ἢ ἓνα γιαιτρικὸ γιὰ νὰ σοῦ πεῖ.

Ἐρχόνταν, πάλε, κάνας καλὸς τεχνίτης στὸ χωριό, νὰ σου κι' ὁ Ἀντώνης θὰ τὸν ἐδιπλάρωνε μὲ τὶς κουβέντες καὶ τὰ λόγια του κι' ἐκεῖ πού ἐκεῖνος θὰ ἐδούλευε, αὐτὸς θὰ ἐκύιταζε «νὰ τοῦ πάρει τὰ μαραφέτια».

Ἐρχόνταν κανένας ἐπίσημος, κανένας γραμματισμένος, κανένας «καθὼς πρέπει ἄνθρωπος», νὰ κι' ὁ Θανάσης ἀπόμερα μὲ τὸ αὐτί του τεντωμένο. Κι' ὅταν ἐκεῖνος «ἐπουλοῦσε», αὐτὸς «ἀγόραζε». Ἄκουγε δηλαδή, τὰ «ζύγιαζε, ἔβανε στὴ τζέπη του ὅσα τοῦ χρειάζονταν καὶ τ' ἄλλα τ' ἄφηνε ἐκεῖ πού εἰπώθηκαν».

* * *

Ἡ καθαυτοῦ τέχνη τοῦ Ἀντώνη ἦταν χρυσεῖος, μὰ εἶχε καταντήσει πολυτεχνίτης.

Καὶ τί δὲν εἶχε μάθει καὶ τί δὲν ἔπαινε τὸ χέρι του!

Γιὰ τὰ σιδερικὰ τὸν ἠθελες; Τὰ κατάφερνε μιὰ χαρά. Αὐτὸς θὰ κολνοῦσε τὰ σπασμένα γινιά, αὐτὸς τὶς θηλειές, αὐτὸς θάσιαζε καὶ θὰ τροχοῦσε τὰ τσαλοκόπια καὶ τὶς τσεκοῦρες, τὰ δικέλλια καὶ τὶς τσάπες, τὰ σκαλιστήρια καὶ τοὺς κασμάδες.

Στὰ σύνεργα τῆς γεωργικῆς τὸ ἴδιο. Ἐφιαχνε καὶ τὶ ἀλέτρια καὶ ζυγούς καὶ ζευῦλες καὶ δικέντρια, πού σ' ἔπεφνε χαρὰ νὰ τὰ γλέπεις «ἔκρεναν», καθὼς τώλεγαν οἱ γυναῖκες, θέλοντας νὰ δείξουν πόσο καλοφιαγμένα ἦταν.

Μήνα δὲν ἔσιαζε, πάλε, σαμάρια, δὲν ἔκαλίγωνε τ' ἀλογομούλαρα, δὲν ἔκαλαίιζε τὰ μπακιρικὰ τέλεια, μήνα δὲν ἔχτιζε τοίχους, τὸ ἴδιο σὰ χτίστης!

Καὶ ποιὸς τάχα τὸν ἔφτανε στὸ κλάδεμα, στὸ γιάρωμα, στὸ θειάφισμα, στὸ στήσιμο ἰῶν περγουλιῶν; Ὅποια νοικοκυρὰ ἠθελε νὰ παινευτεῖ ὅτι περιποιήθηκε τὰ ὑπώρορα καὶ τὶς περγουλιές τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ κήπου της, ἔφτανε νὰ πεῖ ὅτι ἔβαλε τὸν Ἀντώνη Τριβέλη καὶ τῆς τὰ ἐκλάδεψε κι' ἔφιασε τὶς κρεββατίνες, γιὰ νὰ καταλάβει ὁ καθένας σὰν τί καλὴ καὶ προκομμένη δουλειὰ εἶχε γένει. Ἀκόμα καὶ τὰ ρολόγια κάποτε-κάποτε ἔσιαζε.

Ὡς καὶ τὰ σπασμένα γιαλικά. «— Εἶχε ἀκουστεῖ ποιὲς αὐτὸ νὰ κολλοῦνε καὶ τὰ τσακισμένα γιαλιά; Ἐ κι' αὐτὸ τῶχε καταφέρει ὁ Ἀντώνης», λέγανε μὲ μεγάλη ἀπορία οἱ γυναῖκες κι' ἐδιηγόντανε κάθε τόσο τοῦτο ἐδῶ τὸ περιστατικό: «Μιὰ μέρα ἡ Ἀλέξενα τοῦ Καλονήρη εἶχε τσακίσει τὸ καλὸ τὸ βάζο τοῦ γλυκοῦ, πού τῶχε φερμένο ὁ Ἀλέξης ἀπὸ τὴν Πόλη, κι' ἐκεῖ πού δέρονταν κι' ἔχτυπιόταν γιατί, ἂν τώγλεπε ἢ πεθερά της, ποιὸς ξέρει τί διάολος καὶ μισὸς μποροῦσε νὰ τρέξει, τῆς ἔρθε ἡ φώτιση νὰ θυμηθεῖ τὸν Τριβέλη. Μαζώνει τὸ λοιπὸν τὰ κομμάτια τοῦ βάζου στὴν ποδιά της καὶ μιὰ καὶ δυὸ βρίσκεται στὸ σπίτι του. — Μπάρμπ'-Ἀντώνη, τοῦ λέει ἀγκιδιαστά, κίτι θέλω νὰ σὲ ρωτήσω, μὰ νὰ

μὲ συμπαθήσεις, ἂν πῶ καμμιὰ κουταμάρα... Ἡ ἀνάγκη μὲ κάνει... Τὸ καὶ τὸ ἔπαθα κι' ἂν τὸ μάθει ἢ πεθερά μου, καταλαβαίνεις... Ἔ, καὶ τί θέλεις τὴν ἰώρ' ἀπὸ τ' ἐμένα; τὴ ρώτησ' ἐκεῖνος, σὰ νὰ μὴ ἔννοιωθε τάχα... — Ξέρω κι' ἐγὼ πῶς νὰ σιὸ πῶ; τ' ἀπολογήθηκε· μπορεῖ καὶ νὰ μὴ γένηται κιόλας... Εἶναι κάνας τρόπος νὰ κολλήσουν τοῦτα; καὶ τοῦ ἔδειξε τὰ κομμάτια.— Κάτι θὰ γένηαι τῆς εἶπε τότες ἐκεῖνος καλόκαρδα, σὰν τὴν εἶδε ἔτσι στενοχωρημένη. Σῦρε φέρε μου τρία αὐγά... Κι' ἐκεῖνη ἀπὸ τὴ χαρά της τοῦ πῆγε ὀχτιῶ, κι' ὅταν τὴν ἄλλη μέρα εἶδε τὸ θάξο σὰν ποὺ ἦταν πρῶτα, ἔτριβε τὰ μάτια κι' ἔκανε τὸ σταυρό της λέγοντας: Παναΐα μου, Παναΐα μου!»

*
* *

Θὰ ἐνόμιζε κανένας πὼς ὁ Τριβέλης ἔκοβε παρᾶ σιὸ χωριό, μὲ τὴν τέχνη του. Μπά· κάθε ἄλλο! Μεταβιᾶς τὰ κατάφερνε ὁ φουκαρᾶς. Οὔτε ὅμως κι' ὑπόφερνε καὶ πολὺ γιὰ νᾶναι, ὅπως λέει ὁ λόγος, «πολυτεχνίτης κι' ἐρημοσπίτης».

Αὐτὸς εἶχε τὸ σπιτάκι του, φτωγικὸ ἀλλὰ καθαρὸ καὶ συγυρισμένο, ἀνάμεσα σὲ δέντρα καὶ κληματαριές, καὶ σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ κήπου τὸ ἀργασιῆρί του μὲ λογιῶν-λογιῶν σύνεργα καὶ πράγματα γιὰ διόρθωμα. Εἶχε καὶ κάτι λίγα χωραφάκια, ἐν' ἀμπέλι, καμμιὰ δεκαριά γιδοπρόβατα, πενιέξη μελίτσια, μιὰ γελάδα, κι' ἓνα ζωντόβολο.

Βέβαια αὐτὰ δὲν ἔφταναν νὰ ζήσει, γιὰτ' εἶχε μεγάλη φαμίλια, δουλειές δὲν ἦταν πάντα καὶ τὰ γεννήματα πολλὲς φορὲς δὲν ἐγένονταν, ἀλλ' αὐτὸ δὲν τὸν ἔκανε νὰ χάσει τὸ θάρρος του σιὸ ἀντίκρουσμα τῆς ζωῆς, ὅπως τὸ πάθαιναν ἄλλοι πού, ἂν καὶ εἶχαν περισσότερ' ἀπ' αὐτόν, ὅμως τοὺς ἔτρωε ἢ ἔγνοια καὶ ἢ συλλοή. Αὐτονοῦ δὲν τοῦ δείλιαζε, ὅπως τὴν ἔλεγε κι' ὁ ἴδιος, τὸ μάτι.

Γι' αὐτὸ δὲν τὸν εἶχε ἀκούσει κανένας νὰ βαρυγομάει, κι' ὅταν ἀκόμα καταντιοῦσε ν' ἀγοράζει τὸ ἄλεῦρι «μὲ τὸ μαντιῆλι». Δὲν ἔκατέβαζε, καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμα τὴν περίστασι, τὰ μάτια του, οὔτε κι' ἐπροσπαθοῦσε νὰ δικαιο-

λογηθεῖ ἀραδιάζοντας ψευτιές, — «παινεσιές καὶ λίμπερς ἄδειες» —, ὅπως τώκαναν ἄλλοι ψωροπερήφανοι. Ἄλλ' ὅταν ἐπήγαινε, στὸ μαγαζὶ κι' ἔδινε στὸ μπακάλη τὸ μεγάλο κεραμιδι μαντήλι μὲ τὰ μαῦρα κεντίδια λέγοντας: «βάλε μου δυὸ ὀκάδες καλαμπουκίσιο, τώλεγε ἔτσι σταθερὰ καὶ μὲ τέτοια ἀδιαφορία, σὰ ν' ἴδινε παραγγελία γιὰ δυὸ ὀκάδες καφέ. Καὶ κρατῶντας κατόπι τὸ δεματάκι του ἀπὸ τῆ μιὰν ἄκρη τοῦ κόμπου καὶ κουνῶντας το σὰ θυμιατό, περνοῦσε ἀπὸ τὸ μεσοχώρι, χωρὶς νὰ νοιάζεται καθόλου γιὰ τὸ τί θ' λεγαν οἱ χωριανοί, πὺ ἤξεραν πλιὰ καλὰ σὰν τί εἶχε μέσα ἐκεῖνο τὸ μαντήλι. Μὰ καὶ κανένας δὲν τὸν ἐκατηγοροῦσε γι' αὐτό. Μονάχα ἓνας ντεψέζης γνωστὸς σ' ὅλους ὅτι δὲν εἶχε παστρικά χέρια, θέλοντας νὰ τὸν πειράξει τοῦ εἶπε κάποτε:

— Τὸ ψούνισες, γλέπω, πάλε τὸ παντεσπάνι σου, Ἄντωνη.

Μὰ ἔλαβε τὴν ἀπάντηση πὺ τοῦ ἄξιζε, τὴν ἀπάντηση πὺ τὸν ἔκαμε νὰ τοῦ ἀλλάξει δέκα φορές ἢ ὀψη του.

— Ναί, ναί, μὰ τὸ ἀγόρασα κι' ὅταν τὸ βγάνει κανένας μὲ τὸν ἴδρω του, παντεσπάνι γένηται τὸ εὐλογημένο.

Κι' ὅταν πάλε δὲν εἶχε «στὸ χέρι» παράδες γιὰ ν' ἀγοράσει κίτι καὶ τὸ γύρευε βερεσέ, ἢ γύρευε ἀπὸ κανέναν νὰ τοῦ δανείσει. τώκανε μὲ τέτοια ἀξιοπρέπεια, πὺ ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ τοῦ ἀρνηθοῦν. Ἦξεραν ὅμως κι' ὅτι ἦταν πολὺ τίμιος σι' ἀλισβερίσια του, κι' ἔτσι ὅτι δὲν τοῦ τ' ἴδιναν «δανεικὰ κι' ἀγύριστα».

*
* *

— Πῆγες χαμένος, μωρὸ Ἄντωνη, πὺ κλείστηκες ἐδῶ πέρα καὶ δὲν ἐταξιδεύτηκες κι' ἐσύ, ὅπως ὅλος ὁ κόσμος, τοῦ εἶπε μιὰ φορὰ κάποια.

Κι' ὁ Τριβέλης, πὺ τοῦ ἄρεγε νὰ μιλάει πάντα μὲ παραβολές, ἀπάντησε.

— Τώπαθα κι' ἐγώ, γλέπεις, σὰν ἐκεῖνος πὺ λέει ὁ μῦθος...

— Σὰν πῶς δηλαδή;

— Νά ἦταν, πὸν λές, κάποιος, πού, ὅταν ἐξεκινούσαν οἱ ἄλλοι οἱ χωριανοὶ γιὰ τὸ ταξίδι, αὐτὸς ἐκρούβονταν, γιὰ νὰ μὴ πάει μαζί τους. Κι' ἐνῶσο ἐκεῖνοι βρίσκονταν στὰ ξένα, αὐτὸς ἐχαίρονταν κι' ἐκαλοτύχιζε τὸν ἑαυτό του κι' ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του: «Ἄ τὶ καλὰ ἔκαμα πὸν δὲν πῆγα! Γλύττωσ' ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς ξενητειᾶς... Ποιὸς τὸ ξέρει σὰν ποῦ θὰ βρῖσκομουν τώρα καὶ σὰν τὶ θὰ τραβοῦσα... Τὶ ὄμορφα πὸν εἶναι ν εἰσαι στὴν πατρίδα σου, στὸ χωριό σου, στὸ σπιτάκι σου!.. Τὶ τὰ θέλεις τὶ τὰ γυρεύεις! Ἐὰ ξένα εἶναι ξένα. Ἄς λείπουν κι' αὐτὰ καὶ τὰ καλά τους. Ἄς τ' ἀφήκωμε, τὸ λοιπόν, γιὰ τοὺς ἄλλουνούς»... Μά, ὅταν αὐτοὶ οἱ «ἄλλοι» γένονταν μὲ προκοπὴ καὶ κατάσταση κι' ἐγύριζαν μὲ γιομάτη τὴ τζέπη ἀπὸ λίρες, κι' ἤγλεπε τὰ μπερεκέτια τῆς ξενητειᾶς πὸν κουβαλοῦσαν στὰ σπίτια τους, αὐτὸς τότες ἔτρωε τὴν ἔρεσή του (1) κι' ἤλεγε καὶ ξανάλεγε: «Ἄχ ν εἶχα πάει κι' ἐγὼ μ' αὐτουνούς! Τώρα θ εἶχα γυρίσει καὶ θάημουν κι' ἐγὼ σὰν κι' ἐκεινουνοὺς νοικοκύρης.... Αὐτὰ ὅμως τὰ λησμονοῦσε, ὅταν οἱ ἄλλοι ξαναταξιδεύονταν, καὶ τὰ ἴδια πάλε συλλογιόντανε, ὅταν ἐκεῖνοι ματαγύριζαν στὸ χωριό....

— Χα! χα, χά... Ἐσὺ ὅμως, μωρ' Ἀντώνη, μπορεῖς νὰ πεῖς καὶ τὸ ἄλλο· ὅτι δηλαδῆς ἔχεις βραχιόλι στὸ χέρι σου. Ξέρεις τέχνη καὶ μπορεῖς νὰ ζήσεις κι' ἐδῶ μέσα....

— Δὲ λέω ὄχι, μὰ ζήση μὲ τὴ ζήση ἔχει μεγάλη διαφορά... Ἐνας λόγος λέει: «ζῆσε ὅσο θέλεις ποιὸς ρωτάει...»

— Κάποτε πάλι μιὰ γριὰ γειτόνισσά του θέλησε «νὰ τοῦ κλάψει τὸ χάλι», ἐπειδὴ εἶχε πολλὰ κοπέλλες.

— Σ' ἐπῆραν, μωρ' καψο-Ἀντώνη, σβάρρα τὰ θηλυκά, τοῦ εἶπε. Μεγάλος μπελιᾶς οἱ κοπέλλες!. Ἡ παντρεία

(1) ἔστενοχωριούντανε πολὺ.

τους κατάντησε πολὺ δύσκολη τουτουνοὺς τοὺς καιροὺς πού ζιοῦμε...

— Ἄ νὰ σοῦ πῶ, Λένω, τῆς ἀπαντάει· ἔχει ὁ Θεὸς γιὰ ὅλους, κι' ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὴν τύχη του... Μὴ μὲ χολιάζεις... Οἱ γαμπροὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού θάρθουν νὰ τσιοκανίσουν τὴν πόρτα μου, κι' ὄχι ἐγὼ τῆ δική τους. Γιατὶ ἐγὼ ἔχω πράγμα γιὰ πούλημα.. Ἔρθε καμμιά φορὰ ὁ Κίτσιο Μπαξεβάνος, ὁ μπακάλης, στὸ σπίτι σου; Ἔσὺ πάνεις στὸ μαγαζί του σὰ θὰ χρειαστεῖς κάτι

Ἐκεῖνη ἐκούνησε τὸ κεφάλι της γιὰ τὶς «κουταμάρες» του κι' εἶπε ἀπὸ μέσα της: «Καϊτέρει, καϊτέρει, νὰ σοῦ ἔρθουν νὰ σοῦ βροντήσουν τὴν πόρτα! Ἄπ' αὐτὸ τὸ πλευρὸ νὰ κοιμηθεῖς!...» Μὰ ἀργότερα, σὰν βγῆκε ἀληθινὸ αὐτὸ πού τῆς εἶχε πει, εἶχε νὰ τὸ λέει καὶ τὸ ξαναλέει μὲ μεγάλη ἀπορία, ὅσο πού ὁ παπᾶς τὴν ἔκαμε νὰ καταλάβει τὸ τί εἶχε στὸ νοῦ του ὁ Τριβέλης, σὰν ἔλεγε ὅτι θὰ τοῦ «τσιοκανοῦσαν τὴν πόρτα».

— Χμ δὲν εἶναι, μωρ' Λένω, ἀπὸ τὸ ὅτι «εἶχε πράγμα», πού τοῦ χτύπησαν τὴν πόρτα, εἶναι πού εἶχε βγ λει κοπέλλες ἀξετίμωτες.

* *

Στὰ κοινοτικὰ ὁ Τριβέλης δὲν ἀνακατώνονταν. Οὔτ' ἐπίτροπος στὴν ἐκκλησία, οὔτ' ἔφορος στὸ σχολεῖο, οὔτε μουχτάρης, οὔτε καὶ δημογέροντας ἐγίνηκε ποτέ. Ὅχι γιατί δὲν τὸ ἀξίριζε ἢ δὲν τὸν ἤθελαν, ἀλλὰ γιατί δὲν τώθελε αὐτός.

— Ἐγὼ δὲν ἔχω σιάσει τὸ σπίτι μου, συνείθιζε νὰ λέει, πῶς θὰ μπορέσω νὰ σιάσω τὸ χωριό;..

— Καλί, μὰ μήνα οἱ ἄλλοι, πού γέγονται, εἶναι καλλίτεροί σου, ἢ τάχουν σιαγμένα τὰ σπίτια τους, τοῦ ἀπαντοῦσε κάποτε ἡ γυναῖκα του, πού τῆς ἐκακοφαίνονταν πού ζιοῦσε ἔτσι ἀποτραβηγμένα ὁ ἄντρας της.

— Ἐ! ὁ καθένας κάνει ὅπως τὸ καταλαβαίνει γιὰ καλλίτερα, τῆς ἔλεγε.

*
* *

Όταν στὰ 1914 κηρύχτηκε ἡ Αὐτονομία, ὁ Τριβέλης, ἄν καὶ περασμένος κάπως στὰ χρόνια, γράφτηκε ἀπὸ τοὺς πρώτους στ' ἀνταρτικά. Τὸ πρᾶγμα ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση σ' ὅλους.

Ἦταν ὁ μόνος πού, ὅταν πέσανε τὰ Γιάννινα καὶ «ἤρθε τὸ Ἑλληνικὸ» στὸν τόπο οὔτ' ἐχόρευσε, οὔτ' ἐγλέντησε, οὔτε σις δοξολογίες, πὺ γίνηκαν, καλά—καλά ἐπῆγε.

Δὲν τὸν εἶχε παρεξηγήσει ὅμως κανένας, γιατί δὲν τὸν πολυπρόσεξαν. Ποιὸς ἐκύτταζε, ἀπάνω σ' ἐκεῖνες τὶς χαρές, τὶ ἔκανε ὁ Ἀντώνη Τριβέλης... Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἀργάτης ἄνθρωπος καὶ φαμπιλίτης ἦταν... Τὶ νάκανε! Ποῦ νὰ τοῦ ἀπόμνησκε καιρὸς γιὰ τέτοια..

Οὔτε πάλι τὸν παρεξήγησε κανένας σὰν εἶπε κάποτε: — «Καλὰ χορεύομε καὶ πηδοῦμε τώρα γιὰ τὴ λευτεριά πὺ ἄλλοι μᾶς ἐχάρισαν μὲ τὸ γαῖμα τους, μὰ νὰ ἰδοῦμε θὰ φανοῦμε τάχα κι' ἐμεῖς ἱκανοί;»

Δὲν τὸν παρεξήγησαν γιατί ἤξεραν ὅτι τὴν ἄκουε ἀπὸ τὴ συνήθεια του νὰ βρῖσκει πάντα κάποια ἀντιλογία. Ὑστερα καὶ σὰν τὶ τάχα ἤθελε νὰ πεῖ μὲ αὐτό, ἀναρωτιόνταν πολλοί. «Ἱκανοί» γιὰ νὰ τὴ φυλάξωμε; Τί; ἐμεῖς θὰ τὴ φυλάγαμε; λέγανε· ἄς εἶναι καλὰ τὰ παλληκάρια μας, ὁ λεβέντης ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς πὺ μᾶς τὴν ἤφερε... Γιατὶ στέκει αὐτὸς ἐκεῖ πέρα στὰ σύνορα!...»

— «Γιὰ νὰ γραφεῖ λοιπὸν τώρα ὁ Τριβέλης στ' ἀνταρτικά, χωρὶς ἄλλο κάτι ἔτρεχε εἶπανε πολλοί. «Στὰ καλὰ καθούμενα δὲν ἀφήνει κανένας, σπίτι καὶ γυναῖκα καὶ φαμπιλία, γιὰ νὰ πάει γιὰ πουρνάρια..» Ἔτσι ὡς τόσο τὸ λογάριάζαν. Κι' ὅλοι μ' ἓνα στόμα ἔδιναν τούτη τὴν ἐξήγηση: «— Π λ ι ἄ τ σ ι κ ο , μάτια μου, π λ ι ἄ τ σ ι κ ο ! . Αὐτό, δίχως ἄλλο, εἶναι στὸ μέσος... Τοῦ μύρισε τοῦ Ἀντώνη βιὸ καὶ πάει νὰ γλυττώσει, γιὰ καλὰ, ἀπὸ τὴ φτώχεια του... Ποιὸς τὸ ξέρει, ἄν αὔριο-μεθαύριο δὲ σοῦ κουβαλήσει σιτὸ βουνὸ καμμιὰ στάνη καὶ σοῦ ξεφυτρώσει τσέλιγκας, ἢ κάμποσα φορτώματα μὲ πραμάτιες καὶ σοῦ ξημερώσει ἀργαστηριάρης... Ἄμ δὲν εἶναι

κουτός, μωρὲ μάτια μου, αὐτός! Τάχει τετρακόσια. . . Ξέρει καὶ παραξέρει τὶ κάνει. . . . »

Καὶ σὰ νάθελαν νὰ τὸν δικαιολογήσουν, πρόσθεταν:
« — Ἄλλὰ τοῦ μαύρισε κιόλας τοῦ κακομοίρη τὸ μάτι. . Ἔχει τόσα λυκοστόματα νὰ θρέψει· δὲν εἶναι παίξε-γέλασε. . . Καλά, τὸ λοιπόν. θὰ κάμει. . . . Μοναχὰ νὰ μὴ τὰ βουτήσῃ ἀπὸ τοὺς δικούς μας, τοὺς Ρωμιούς, καὶ πὲ ἀπὸ τοὺς ἄλλους δὲν πειράζει. . Γιατὶ ἔτσι τάχουν κι' αὐτοὶ φιαγμένα. . . Σαμαὶ ἔχουν ἰδρώσει νὰ τ' ἀποχτήσουν;... »

Γι' αὐτό, ὅταν ἐτελείωσε ὁ Ἄγωνας κι' ἐγύρισε ὁ Τριβέλης στὸ σπίτι του, ἀφοῦ ἐπολέμησε, καθὼς τὸ μολογοῦσαν ὅλοι, παλληκαρίσια, καμπόσοι βιάστηκαν νὰ πάνε νὰ ἰδοῦν τὶ εἶχε ἐπιτύχει καὶ τὶ εἶχε ἀλλάξει στὴ ζωὴ τῆς φαμίλιας του. Τὰ βρήκανε ὅμως ὅλα, τὰ ἴδια καὶ χειρότερα. Οὔτε κοπάδια, οὔτε πραμάτειες, οὔτε καμμιά ἄλλη καλωσύνη. Φαίνονταν μάλιστα πὼς ἔλειπε κι' αὐτὸ τὸ ψωμί, γιὰ τ' ἠ' Αντώνενα ἔφριαχνε, γιὰ γιῶμα, μιὰ χοντρή μπατσαριά, κι' ὁ Ἄντωνης κοντὰ στὸν τροχὸ του, ἀκονοῦσε μιὰ παλιοτσεκοῦρα, πού τοῦ εἶχανε πάει ἀπὸ τὸ πρωί, κι' ἐτοίμαζε φωτιὰ γιὰ νὰ κολλήσῃ κάτι τενεκεδένια ἀγγειά, ἔτσι ἀδιάφορα, πού, ἂν δὲν ἐκάθονταν σ' ὅλα ἐκεῖ μέσα τὰ πράγματα καὶ τὰ ἐργαλεῖα ἓνα δάχτυλο σκόνη, θὰ ἐνόμιζε κανένας, ὅτι ἐξακολουθοῦσε χτεσινὴ δουλειά.

Τότ' ἓνας ἀπ' αὐτουνούς δὲν ἐκρατήθηκε, καὶ κάποια ὥρα τοῦ λέει:

— Ἀλήθει' Ἄντωνη, δὲ σὲ ρώτησα. . Βγῆκε τίποτα ἀπὸ ὅλην αὐτὴ τὴν ἱστορία;..

— Ἀπὸ ποιὰ «ἱστορία», καὶ σάν τὶ νὰ βγεῖ;

— Δὲ θὰ σοῦ δώκουν τίποτα;

— Γιὰ ποιά αἰτία νὰ μοῦ δώκουν;

— Νὰ πού πηγες στ' ἀνταρτικά. . . .

— Ποιὸς σοῦ εἶπε πὼς ἐπῆγα γι' αὐτό;

— Ἀ α μ μ μ. . . τότες γιὰτὶ ἐπῆγες;

— Θα μπορούσα βέβαια νά σοῦ ἀπαντήσω μὲ τό: «γιατί ἔτσι θέλησα», μὰ ἐπειδὴ καταλαβαίνω ὅτι ἀληθινὰ δὲ νοιώθεις τὴν αἰτία, θὰ σὲ ρωτήσω κι' ἐγὼ μὲ τὴ σειρά μου κάτι, εἶπε ἀργά-ἀργά, κυττάζοντας ὅλους, γιατί τοῦ φαίνονταν πὼς ὅλοι τους τὴν ἴδια ἀπορία εἶχαν, καὶ θέλω νὰ μοῦ ἀπαντήσετε...

— Γιὰ πές...

— Ποῦθε εἶναι οἱ πιστικοί, οἱ γελαδαραῖοι, οἱ ντραγάτες μας;

— Ἀπὸ τὴ Λιαμπουριά...

— Ποῦθε οἱ δοῦλοὶ πὺν πέρνουν οἱ χωριανοί, μας πὺν βαστοῦν μαγαζεῖα στὸ Τεπελένι, στὸ Μπεράτι στὴν Αὐλῶνα, στό...

— Ἔ σάμα δὲν τὸ ξέρεις καὶ ρωτᾶς!.. Κι' αὐτοὶ Τουρκαρβανίτες...

— Γιὰ νὰ τοὺς βάνωμε τὸ λοιπὸν· αὐτουνοὺς σὲ τέτοιες δουλειές, καλλίτεροί μας εἶναι ἢ κατώτεροι;

— Θέλει καὶ ρώτημα; ποιὸς καλὸς γένεται δοῦλος...

— Ἄαα! καλὰ πὺν τῶειπες!.. Νά, τὸ λοιπὸν, γιὰ νὰ μὴ γένωμε δοῦλοὶ τῶν δούλων μας, γι' αὐτὸ ἐπῆγα... Καταλάβετε;

Καὶ σὰν πὺν τοῦ φάνηκε ὅτι δὲν τὸν εἶχαν νοιώσει ὅλοι, ἔξακολούθησε:

— Οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ σᾶς ἔχετε γυρίσει ὅλη τὴν Ἄρβανιτιά· ἔχετε ἰδεῖ ἐκεῖ σὲ κανένα χωριό της σκολειό, ἔχετε ἀπαντήσει γραμματισμένον, εἶδετε πουθενά της δάσκαλο, γιατρό, δικηγόρο, μηχανικό;... Στᾶ δάχτυλα μετροῦνται οἱ τέτοιοι καὶ στὶς πολιτεῖες ἀκόμα· κι' ἀπ' αὐτουνοὺς οἱ περισσότεροὶ στὰ δικά μας τὰ σχολεῖα ἔχουν σπουδάξει... Ξέρετε πάλε, κανέναν τους πὺν νάχει ἀφήκει καμμιά πεντάρα...

— Ὦχ, καῦμένε, τί κάθεςαι τώρα καὶ ρωτᾶς! πετιέται καὶ τοῦ λέει ὁ Νάσιο Μπρισίμης· αὐτοὶ ν' ἀφήκουν γιὰ σπιτάλια, γιὰ σκολειά, γιὰ φτωχοκομεῖα, γιὰ γεροντοκομεῖα;... Πφφφ! Οὔτε καὶ τζαμιά, γιὰ νὰ προσκυνοῦ-

νε, ἂν καλοξετάξεις, δὲν ἔχουν. Κάτι σὰν ἀχυροκαλύβες εἶναι κι' αὐτά!..

— "Α! ὦραϊαααα! "Ε! κυττάξτε τώρα τὰ δικά μας τὰ μέρη, τὰ ἄλληνικὰ, πὺ ἤθελαν νὰ τὰ πάρουν τοῦ λόγου τους. Τὴν ἄρχοντική τὴ Ρίζα καὶ τὴ Λιντζουριά μὲ τοὺς Ζιάπες καὶ τοὺς Ζωγράφους τους, τὴν Πρεμετὴ μὲ τοὺς Δοῦκες της καὶ Ἀρσάκηδες, τὴ Δρόπολη καὶ τὸ Δέλβινο μὲ τοὺς Δεσποτάδες καὶ τοὺς Πατριαρχάδες του, τὴ Ζαγοριά καὶ τὸ Πωγῶνι μὲ τοὺς ἀρχόντους καὶ μὲ τοὺς γραμματισμένους τους, τὴ λεβεντο-Χειμάρρα μὲ τοὺς Σπυρομήλιους, τοὺς Δούληδες καὶ τοὺς τόσους καὶ τόσους καπεταναίους της, τὴν Κορυτσά μὲ τὸν Μπάγκα, καὶ τὴ Μοσκόπολη μὲ τὸ Σίνα καὶ τὰ ξακουστὰ σ' ὅλα τὰ βιλαέτια Σκολειά καὶ τυπογραφεία της καί, γιὰ νὰ μὴ τὰ πολυλογῶ, ὅλους ἀντιᾶμα αὐτουνοὺς τοὺς Καζάδες μας μὲ τοὺς λογιῶν-λογιῶν σπουδαγμένους τους καὶ πῆτε μου στὸ θεό σας, ἴσια καὶ ὅμοια εἴμεστε;...

— Καλῶς τὰ κάνετε (1), εἶπε μπαίνοντας ὁ Μιχάλη Παπαχρηῆστος· τί τὰ λέτε ἐδῶ πέρα;

— Τὶ νὰ ποῦμε, μωρ' Μιχάλη, τοῦ ἀπάντησε ξαναμμένος ὁ Ἀντώνης. Νὰ γιὰ τοὺς μισοτσέρουχους λεμε, πὺ κόντεψε νὰ μᾶς κάτσουν πάλε στὸ σβέροκο, γιὰ νὰ μᾶς κυβερνοῦν, σὰ νὰ μὴ ἤμασταν ἱκανοὶ μοναχοί μας...

— Αἴ, αἴ! . . . Καὶ σὰ νὰ μὴ ἔφτανε τάχα, πὺ μέσα σὲ τετρακόσια τόσα χρόνια ἄρπαξαν κι' ἐξέσκισαν κι' ἐρρούφηξαν τὸ γαῖμα μας κι' ἔψησαν τὸ ψάρι στ' ἀχείλια καὶ τῶν προσπαπούδων, καὶ τῶν παππούδων, καὶ τῶν πατεράδων μας, καὶ τὰ δικά μας . . . Γιατὶ ὅ,τι τραθήξαμε, ἀπ' αὐτουνοὺς τὸ ἔχομε πάθει. Ἐδῶ στὸν τόπο μας καθ' αὐτοῦ Τοῦρκο δὲν εἴχαμε ἰδεῖ. . . .

— "Α, πὺ νὰ συχωρεθοῦν οἱ γονεοὶ σου! . Πολὺ σωστὰ τὸ λές! Σκλάβοι τῶν Τούρκων ἤμασταν μὰ Ἀρβανίτες μᾶς ἐτυρραχνοῦσαν . . . Κι' ὄχι μονάχα ἐμᾶς μὰ κι' ὅλη

1) Συνειθίζεται ἀντὶ χαιρετισμοῦ.

τὴ Ρωμιοσύνη. Γιατὶ ὅλοι, γινὲ νὰ μὴ πάω πλιὸ μακρυνά ἀλλὰ ν' ἀρχιρήσω ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασιᾶ, οἱ Μέτε Ὀμπάσηδες καὶ οἱ Χασὶν Τσαούσηδες, καὶ οἱ Σαμπρῆ Μουλιαζίμηδες καὶ οἱ Βεῖζ Ταξιτάρηδες. πὺ μᾶς ρουφοῦσαν τὸ γαῖμα, καὶ ὅλοι οἱ Κατῆδες, καὶ οἱ Μαλμουντίρηδες κι' οἱ Κιατίπηδες τῆς Βοστίνας καὶ τοῦ Κάστρου καὶ τοῦ Λιμπόχοβου, πὺ μᾶς ἤγλεπαν σὰ φιασμένους ἀπὸ τὸ Μεγαλοδύναμο ἐξεπίτηδες γινὲ νὰ δουλεύωμε γινὲ τὴν ἀφεντιί τους, ἀπ' αὐτὴ τὴ φ ρὰ ἦταν. . . Ἀπὸ τὴ φάρα τῶν δούλων μας καὶ τὸ μόνο πὺ διαφέρανε ἀπ' ἐκεινουνοὺς ἦταν ἡ στολή. . . Ἄν τοὺς τὴν ἔβγανες καὶ τοὺς ἔβανες πόλε τι ποτούρια, ἡ τὰ μπινεβρέκια, τὸ κιουλιάφι, καὶ τὰ γουρουνοτσέρουχα, μπρὲ ντίπ κατὰ ντίπ, οἱ ἴδιοι κι' ἀπαρὸλαχτοι θὰ ἦταν, γιὰτὶ καὶ στὴ μάθηση καὶ στὸ μυαλὸ καὶ στὴν ψυχὴ, σταλιὰ δὲν παράλλαζαν. . . Μὰ τότες ἦταν Τουρκιά, πὺ τὴν ἔτρεμε τὸ φελεκοῦδι καὶ δὲν τρομούσαμε νὰ κάνωμε κι' ἀλλοιῶς. Ὅποιον μᾶς ἔβαναν ἀπὸ πανωθιὸ ἀπὸ τὸ κεφάλι μας αὐτὸν ἤμασταν ἀναγκασμένοι νὰ προσκυνοῦμε. . . Ἀλλὰ τώρα; τώρα πὺ γκρεμοτσακίστηκαν ἐκεῖνοι θὰ γινόμασταν ἐπίσημα καὶ μὲ τὴ θέλησή μας δούλοι; . . Καὶ τετοιουνῶν κιόλας;

Τοὺς ἔβαλαν ὅλους σὲ συλλοὴ τὰ λόγι' αὐτὰ τοῦ Τριβέλη, κι' ἐσώπαιναν μὲ τὰ κεφάλια κατεβασμένα, γιὰτὶ παραδέχονταν πὺς τᾶλεγε «πολὺ σωστὰ καὶ ἅγια».

Ἐνας μονο «χαρβαλόστομος» τόλμησε νὰ πεῖ:

— Ἐ! κι' ἀπὸ τ' ἐσᾶς τοὺς ἀντάρτες ἐγλύτωσε τόχα τοῦτος ὁ τόπος;.. Ἐγλύττωσε ἀπὸ κεινουνοὺς πὺ ἐγλύττωσε. . .

Ὁ Ἀντώλης ἐπειράχτηκε.

— Τὶ νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου, τοῦ λέει. Ἐχεις δίκη, νὰ κουβεντιάσεις ὅπως κουβεντιάσεις. Τώχομε στὸ γαῖμα μας νὰ λογαριάζωμ' ἔτσι. . . Μ' ἓνα χρόνο, πὺ ἔχομ' ἐλεύτεροι καὶ τετρακόσια ραγιαδες, πὺς νὰ γένει ἀλλοιώτικα; . . .

Καὶ, σὰ νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτὸ του, ἐξακολούθησε:

— Ὁ προσπάππος σου ζιοῦσε στὸ σαραϊ τοῦ Ἀλῆ Πα-

σιᾶ, ὁ πίππος σου κοντὶ σιὸ Μπέη τῆς Κλεισούρας, ὁ πατέρας σου κοντὶ σιὸν Ἄγα τῆς Σαλιαρῆς, ἔσένα τώρα φυσικὸ εἶναι νὶ μὴ σοῦ κ νει ἐντύπωση, ἂν θὶ προσκυνοῦσες τὸ γελαδάρη τοῦ χωριοῦ σου.....

Καὶ δυνατώτερα ἐπρόσθεσε:

— Μὶ μοῦ φαίνεται πὼς ἦ μπατσόπητα, ποὺ ἔφιακε ἠ Ἄντῶνενα, ψήθηκε καὶ θέλω νὶ τῆ φῖω ζεστή καὶ χωρὶς σύχυση... Ἄει σιὸ καλὸ!

— Σιακάδες, σιακάδες τῶειπε ἔκαμαν οἱ ἄλλοι, κὶ ἔσηκώθηκαν νὶ φύγουν.

